

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА МЕДИЧНОГО ВНЗ

Козаченко Юлія,

кандидат педагогічних наук,

ORCID ID 0000-0001-9111-8220

Сумський державний університет,

2, вул.Римського-Корсакова, м. Суми, 40007, Україна

yl.kozachenko.@el.sumdu.edu.ua

***Анотація.** У статті описано модель формування особистісної культури студента-медика. Названо три основні фундаментальні основи студента-медика. Визначено теорію холізму та терапевтичну комунікацію як основні аспекти комунікативної фундаментальної основи. Когнітивна теорія, теорія організації та критичне мислення визначені як частина мотиваційної фундаментальної основи. Елементами ціннісної основи названо соціальну ментальність і деонтологічну модель. Охарактеризовано нормативні, змістовні та процесуальні аспекти формування особистісної культури студента-медика. З'ясовано, що невід'ємною частиною нормативного елемента є основні норми та офіційні документи. Названо перелік умінь для формування мотивації, комунікативних умінь і цінностей студентів-медиків. З'ясовано, що одновимірний підхід може бути використаний для формування особистісної культури студента-медика. Дисципліна «Основи розвитку особистості» названа одним із шляхів формування та підвищення особистісної культури студента-медика. Визначено, що процесуальний аспект складається з різних прийомів, методів, принципів, засобів, форм і підходів. Визначено теоретичні основи формування особистісної культури студента-медика. Розкрито основні шляхи підвищення особистісної культури студента-медика. Дано поради щодо використання основних прийомів, методів, форм і засобів формування особистісної культури студента-медика.*

***Ключові слова:** модель, особистість, студент, культура, формування, фундамент.*

FORMATION OF PERSONAL CULTURE OF MEDICAL UNIVERSITY STUDENTS

Kozachenko Yuliia,

candidate of Pedagogical Sciences,

ORCID ID 0000-0001-9111-8220

Sumy State University,

2, Rymskoho-Korsakova st. Sumy, Ukraine

yl.kozachenko.@el.sumdu.edu.ua

***Abstract.** It is described the model of formation a medical student's personal culture in the article. There are named three main fundamental foundations of a medical student. The theory of holism and therapeutic communication are determined as the basic aspects of communicative fundamental foundation. Cognitive theory, organization theory and critical thinking are defined as the part of motivational fundamental foundation. Social mentality and deontological model are named as the elements of valuable foundation. There are characterized normative, substantive and procedural aspects of a medical student's personal culture formation. It is found out that main norms and official documents are an integral part*

© Kozachenko Yu., 2023

of normative element. The list of skills is named for forming motivation, communicative skills and values of medical students. It is found out that one dimensional approach can be used for forming a medical student's personal culture. The discipline "The basis of a personal development" is named as one of the ways to form and improve a medical student's personal culture. It is determined that procedural aspect consists of different techniques, methods, principles, means, forms and approaches. The theoretical foundations of a medical student's personal culture formation are determined. The basic ways of improvement a medical student's personal culture are revealed. Tips are given on the use of basic techniques, methods, forms and means of forming a medical student's personal culture.

Key words: *model, personality, student, culture, formation, foundation.*

Вступ

Благополуччя людей характеризують такі аспекти, як: екологічна стабільність, медичне обслуговування, поява технологій і винаходів, які покращують життя людини. У розвитку кожної країни медицина є одним із важливих питань. Суспільство потребує стабільної та якісної медичної допомоги. Необхідною характеристикою кожної розвиненої країни є якісне медичне обслуговування та високий рівень медицини в цілому.

Сучасні зміни в суспільстві та інновації в медицині все більше підтверджують необхідність удосконалення медичної допомоги, що пов'язано з формуванням висококваліфікованих спеціалістів. У роботі медичних працівників важливу роль відіграє особистісна культура студента-медика, яка створює атмосферу довіри між пацієнтом і лікарем. Навіть останні інновації, які запроваджує МОЗ України, демонструють, що робота з пацієнтом має базуватися не лише на високих професійних навиках. Під час навчання майбутні лікарі опановують основи міжособистісної взаємодії, комунікативних навичок та особистісного розвитку, які потім демонструють на Єдиному державному кваліфікаційному іспиті (Кабінет Міністрів України, 2018). Вивчення українського досвіду та аналіз зарубіжних джерел доводять необхідність об'єднання існуючих теорій розвитку особистості студента-медика в складові аспекти формування особистісної культури студента та створення рекомендацій щодо вдосконалення комунікативних навичок, формування ціннісних орієнтацій. і мотивів у всебічному розвитку учня як особистості.

Благополуччя людей характеризують такі аспекти, як: екологічна стабільність, медичне обслуговування, поява технологій і винаходів, які покращують життя людини. У розвитку кожної країни медицина є одним із важливих питань. Суспільство потребує стабільної та якісної медичної допомоги. Необхідною характеристикою кожної розвиненої країни є якісне медичне обслуговування та високий рівень медицини в цілому.

Мета статті – описати модель формування особистісної культури студента-медика та охарактеризувати нормативні, змістовні та процесуальні аспекти особистісної культури студента-медика.

Матеріали та методи дослідження

Під час дослідження ми враховували різні наукові ресурси. Ми проаналізували висновки таких науковців, як Ніколаєва (2013), Москаленко (2015), Воропаєва (2012), Руденко (2016) та Хайрулліна (2011). Ми також досліджували теорії особистої культури МакМіллана (2018), Кларка (2013), Шерко (2013), Хаггарті-Вейра (2018), Гейнса (2015), Маклеода (2015), Заяпрагассаразана (2016), Германто (2015), Сірі (2015) та ін. Почнемо наш аналіз визначень особистої культури.

Обговорення

Академік Н. Ніколаєва визначає особистісну форму культури як здатність людини бачити, чути і сприймати навколишні цінності світу, засвоювати їх і таким чином саморозвиватися, створювати власний набір цінностей і коректувати свої

здібності. Автор зазначає, що особистісна культура створюється під впливом навколишнього середовища, соціальних установок і орієнтацій, але в умовах постійного вибору, доводячи, що людина є унікальною істотою (Миколаєва, 2013, с. 249).

Ми погоджуємося з автором, що людина – унікальна істота, тільки вона здатна сприймати інформацію, аналізувати її та синтезувати у щось нове. Це людина, яка віддає все найкраще своєму майбутньому поколінню. Людина має можливість розвивати свої здібності, вдосконалювати наявні досягнення та працювати над реалізацією своїх цілей. Цінності є основою кожного суспільства. Цінності – це мірило, яке дає нам можливість діяти відповідно до норм, правил і власної совісті. З ними ми оцінюємо діяльність інших.

За визначенням ученого В. Москаленка «...вплив культури на людину розглядається як проєкція суспільства культури на особистість». Вчений зауважує, що особистісна культура формується під впливом культури і виконує функцію адаптації людини до основних реалій життя в певній культурі (Москаленко, 2015, с. 8).

Звичайно, людина перебуває в суспільстві, розвиток якого залежить від історичних подій, умов економіки та стану культури загалом. Людство є відображенням усіх процесів, які відбуваються в країні. Культура є результатом багатовікового розвитку всього людства. Він прикрашає і збагачує будь-яку особистість.

Вчена В. Воропаєва вважає, що формування особистості – процес складний; на цей процес впливає багато чинників, таких як: історичні, соціальні, економічні, політичні, етнонаціональні та етнокультурні. Автор також використовує поняття «соціальний простір», під яким розуміють форми і способи співжиття, що відповідає певному стану людини в певний період часу (Воропаєва, 2012, с.141).

Ми вважаємо, що соціальний простір – це середовище, в якому існування людини проходить декілька етапів, а саме: від індивідуального розвитку особистості до моменту, коли людина може працювати на благо суспільства. Особистісна культура полягає в тому, що людина формується під впливом багатьох факторів і культура як вище займає одне з важливих місць у розвитку особистості.

Академік Л. Руденко розглядає особистість у контексті професійного розвитку. Автор зазначає, що під час розвитку особистості наголос слід робити на формуванні компетенцій, особистісній ідентифікації фахівця та психологічній готовності фахівця до майбутньої професії. При підготовці будь-якого працівника слід враховувати: рівень комунікативної культури, засвоєння основних професійних ролей, сформованість професійної рефлексії та самосвідомості (Руденко, 2016, с.4-5).

Слід зазначити, що ідентифікація особи починається з характеристик її особистості, особливостей характеру та поведінки, компетенцій, якими вона володіє, її свідомості та професійних якостей. Ми впевнені, що комунікативна культура займає чільне місце серед складових культури особистості. Від манери спілкування залежить багато чого. Зверніть увагу, що від поведінки людини залежить результат спілкування в цілому. Стиль спілкування визначається метою спілкування, наприклад, професійне спілкування є офіційним і емоційно більш стриманим, що принципово відрізняє його від особистого спілкування.

Вчена Хайрулліна досліджує світогляд особистісної культури і визначає культуру як сукупність методів і способів організації та здійснення людської діяльності, тобто спосіб існування людини. Вчений стверджує, що культура виконує декілька функцій, а саме: пізнавальну, інформативну, філософську, комунікативну, регулятивну, аксіологічну та виховну (Хайрулліна, 2011, с. 23-24).

Ми вважаємо, що термін «культура» можна вживати в двох значеннях, у широкому і вузькому. У широкому розумінні культура — це соціальне поняття, комплекс досягнень людини, результат розвитку суспільства в цілому. У вузькому розумінні культура – це розвиток кожної особистості, яка несе відповідальність за свій прогрес. Розвиток кожної людини залежить від багатьох обставин, таких як: сім'я,

оточення, друзі, виховання, рід діяльності та багато іншого. Однак саморозвиток є одним із важливих факторів, який доводить, що амбіції людини, її прагнення стати кращим і досягти успіху є головною мотивацією людини до самовдосконалення.

Результати дослідження

Дослідження проводила кафедра іноземних мов СумДУ. Дані збирали 2022 р. Учасниками дослідження були студенти медичного факультету I, II та III курсів. Анкета складається з питань з однією відповіддю, кількох відповідей і відкритих.

Ми впевнені, що поняття особистісної культури складається з багатьох аспектів. Для визначення основних характеристик ми провели опитування студентської молоді. Мета анкетування – отримати думку студентів для об'єктивної оцінки сформованості особистісної культури студента. На основі анкетування розроблено модель особистісної культури студентів-медиків. Опитування проводилося в семи студентських групах, серед яких 55 відсотків дівчат і 45 відсотків хлопців.

Перше питання було: «Ви лідер?». Більшість студентів відповіли «Так», і менше респондентів вважають, що ні. Друге запитання «Чи плануєте ви свій день/тиждень/місяць?». Більше відсотків відповіли «Так», менше 15 відсотків відповіли «Ні», найменше респондентів сказали, що «Іноді» і 20 відсотків планують, але плани часто відрізняються. Третє запитання «Які навички ви б хотіли вдосконалити?». Більшість студентів відповіли, що хотіли б вдосконалити організаційні та лідерські навички (рис. 1). Меншість респондентів вважають, що краще вдосконалити свої навички збереження та адаптації.

Рисунок 1. Навички, які студенти хотіли б вдосконалити

Четверте питання стосується критичного мислення, наприклад «Чи використовуєте ви критичне мислення у повсякденному житті?». Тому більшість заявили, що не застосовували його на практиці; менше 20% респондентів відповіли, що використовують критичне мислення для вирішення будь-яких ситуацій у повсякденному житті, а деякі відповіли, що інколи цю теорію застосовують на практиці.

П'яте питання пов'язане з визначенням культури: «Що для вас є культура?», 45% студентів обрали варіант «сукупність умінь і навичок всебічно розвинутої особистості»; 35% переконані, що культура – це надбання суспільства, 20% респондентів вважають, що це «повага до себе та інших». Шосте запитання «Що для вас особиста культура?». Студенти відповіли: «Набір умінь і цінностей» — це 40 відсотків, для інших особиста культура — це певні риси (30 відсотків студентів), а 30 відсотків пишуть, що це можуть бути «професійні навички». Наступне запитання «На що ви звертаєте увагу під час спілкування?». 40% вважають важливими невербальні форми спілкування, 35% студентів думають про зовнішність, а 25% впевнені, що

важливо, наскільки багата мова спілкування. Восьме запитання: «Що важливо у спілкуванні з іноземцями?». 70% вважають, що головним є використання іноземної мови, 15% вважають, що необхідно поважати норми та правила країни, з якої є іноземець, і 15% вважають, що необхідно адаптувати свою манеру спілкування до манери іноземця. Дев'яте запитання звучить так: «Розмістіть у довільному порядку дані, які, на вашу думку, є важливими для формування особистої культури: холізм, теорія комунікації, когнітивна теорія, теорія організації, критичне мислення, соціальний менталітет і теорія деонтології». На думку студентів: теорія спілкування займає важливе місце, від спілкування залежить, як ми будемо сприймати людину. Наступні студенти зі списку визначили теорії, пов'язані з розумовими здібностями, здатністю організовувати інших і об'єктивно оцінювати ситуацію. Останнє місце посідають теорії, які допомагають врахувати всі особливості роботи з пацієнтами, а саме акцент на деонтологічну теорію (10%) та психічні особливості (7%), які впливають на наше сприйняття людей (рис. 2). На десяте запитання «Якою має бути сучасна людина?» студенти відповіли так: 50% думають «керувати своїм життям», 25% впевнені, що людина має бути універсальною, 15% вважають, що ми маємо бути інтелектуальними та 10 % визначають особистість як професійну.

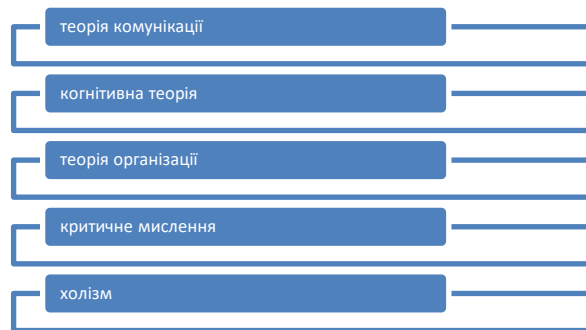
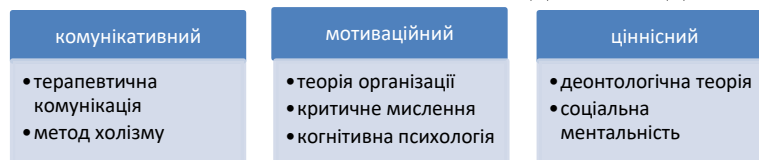

Рисунок 2. Компоненти особистісної культури

Отже, можна зробити висновок, що більшість студентів під особистісною культурою розуміють комплекс навичок і якостей інтелігентної людини, яка є активною, організованою, амбітною та професійною. При спілкуванні з людьми звертайте увагу на манеру спілкування, невербальні форми і красу мови. Найголовніше в особистісному розвитку – це вміння керувати своїм життям, прагнути до універсальності та професіоналізму. Оцінивши відповіді та наведені визначення, ми пропонуємо власне бачення моделі особистісної культури студента-медика.

Модель складається з трьох баз. Перша основа називається комунікативною, і вона включає холізм і терапевтичне спілкування. Друга основа – мотиваційна. Ми відносимо до нього такі складові: теорію організації, когнітивну психологію, критичне мислення. Третя основа є ціннісною, до якої входять соціальна ментальність і деонтологічна теорія (модель 1).

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТА МЕДИЧНОГО ВНЗ

Модель 1. Формування особистісної культури студента-медика

Почнемо з розбору комунікативної основи. Холізм є однією з важливих теорій у формуванні особистості. Поняття «холізм» було введено в 1926 р. Дж. Смутсом, державним діячем і філософом Південної Африки. У ХХ ст. розквіт холізму особливо відчутний у медицині (McMillan, 2018, p. 283).

Холістичний підхід дає можливість аналізувати будь-яку людину як системну форму, що дає можливість досліджувати її, точніше окремо. Ми не можемо аналізувати індивідуальні якості особи чи навички без опису в цілому. В даний час холізм розглядається як філософія і метод лікування. У загальному розумінні холістична медицина – це синтез знань про живі організми та Всесвіт, які є одним цілим. Дж. Кларк зазначає, що основна ідея холізму виражається у вивченні кожної окремої частини тіла, яка є єдиним цілим і водночас частиною іншого елемента (Clarke, 2013, p. 56).

Зазначимо, що філософія холізму є надзвичайно актуальною у формуванні комунікативних навичок. Ця філософія дозволяє студентам інтегруватися у формування та тренування комунікативних навичок. По-перше, це знання норм і правил лікування хворого з урахуванням основних канонів етики та деонтології лікаря, а також використання знань з психології та філософії. Не останнє місце займає і врахування вікової категорії хворого та психофізичного стану хворого. Якщо лікар вміло розмовляє, то для з'ясування історії йому можуть знадобитися якісь подробиці його особистого життя або умов праці. Але не кожен пацієнт може бути відвертим з лікарем, це медична помилка. Від лікаря залежить, чи довіриться він в розмові. Отже, теорія холізму є важливою для формування комунікативної культури студента медичного коледжу, оскільки доводить, що будь-який процес, у тому числі й професійне медичне спілкування, необхідно розглядати комплексно, звертаючи увагу на всі складові, які може вплинути на його результат.

Важливо зазначити, що теорія терапевтичного спілкування орієнтована на формування навичок власного спілкування в роботі лікаря з пацієнтом. Питання теорії терапевтичного спілкування досліджували М. Сьєрра-Франко, К. Стейнтон, Р. Фаннелл, К. Вільямс, М. Девіс, Л. Шівз, С. Уокер та ін. Основною ідеєю терапевтичного спілкування є спілкування з пацієнтом, при якому пацієнт відчуває себе захищеним, довіряє медичному працівнику та відчуває його підтримку.

На думку вченого Шерко, терапевтичне спілкування передбачає обмін інформацією на двох рівнях вербальному та невербальному. Техніки терапевтичного спілкування включають: постановки відповідних запитань, надання інформації, перефразування, уточнення, фокусування, підсумовування, саморозкриття та конфронтацію. Техніки нетерапевтичного спілкування складаються з постановки особистих запитань, висловлення особистої думки, зміни теми, яка має тенденцію блокувати подальше спілкування, автоматичних відповідей, хибного заспокоєння, співчуття, прохання про пояснення, схвалення чи несхвалення, захисних відповідей, пасивних або агресивних відповідей і суперечок (Шерко, 2013, с.462-463).

Зауважимо, що терапевтичне спілкування є важливою частиною комунікативної культури медичного працівника, оскільки передбачає практичну реалізацію знань, навичок спілкування лікаря, що включає вербальний і невербальний компоненти. Вважаємо, що саме терапевтичне спілкування може допомогти студентам отримати чіткі орієнтири лікування пацієнтів, а отже, вплинути на формування особистості в навчальному закладі. Ці поради підтверджують, що професія лікаря є однією з найгуманніших у світі.

Друга основа складається з організаційної теорії, когнітивної психології та критичного мислення. Це називається мотиваційною основою. Проблеми теорії організації досліджували такі вчені: М. Алвессон, С. Дітц, К. Сколдберг, Г. Вілмотт, С. Боулз, Т. Бернс, Г. Морган, Д. Баррелл та ін. Виділяють чотири основні внески організації: школа наукового менеджменту Тейлора, школа адміністративної теорії Файоля, бюрократія та організаційна структура Вебера та адміністративна поведінка

Саймона. Наукове управління дає можливість використовувати якомога більше наукових методів (включаючи експерименти) для підвищення продуктивності та мінімізації ресурсів. Адміністративна теорія розвивалася одночасно з науковим менеджментом. Частково це використовується традиційною ієрархією зверху вниз в організаційній структурі. Подібно до наукового менеджменту, спеціалізація завдань відіграла певну роль в адміністративній теорії, яка могла базуватися на таких речах, як маркетинг, обслуговування клієнтів і географічне розташування. Сьогодні ми можемо побачити адміністративну теорію Файоля у військових організаціях (Haggarty-Weir, 2018, p.3).

Ми вважаємо, що теорія організації спрямована на впорядкування будь-яких соціальних відносин. Існує певна ієрархія, яка може виражатися в певній соціальній відмінності між людьми. Це означає, що люди повинні ефективно взаємодіяти один з одним таким чином, щоб будь-яка співпраця приносила користь.

Відповідно до розвитку суспільства виникає необхідність пошуку нових форм організації. Однією з них є бюрократія та організаційна структура Вебера. Вважається, що організації повинні бути структуровані з точки зору вищого рівня. Бюрократична модель базується на правових і встановлених системах влади (Haggarty-Weir, 2018, p.3)

Особливу увагу слід приділити організаційній теорії медичних працівників. Від їхньої співпраці залежить доля людей: як лікарі знаходять спільну мову, обговорюють, організовують, уникають конфліктних ситуацій і знаходять вирішення проблем. Слід зазначити, що теорія організації є важливою для формування особистісної культури студентів медичних коледжів, оскільки допомагає студентам самореалізуватися, бути дисциплінованими та відповідальними. Саме ця теорія є основою для формування навичок командної роботи, лідерських якостей тощо.

Когнітивна теорія — це процес отримання знань через мислення, відчуття, сприйняття, представлення, розпізнавання та формування понять. Період між 1945 і 1965 роками став часом когнітивної революції. У той час розвивалися чотири галузі: кібернетика, теорія систем, когнітивна психологія та когнітивна наука. Одним із основоположників когнітивної теорії є американський психолог Дж. Келлі. На думку вченого, основним джерелом розвитку особистості є суспільство (Гейнс, 2015, с.2-3).

На думку С. Маклеода, когнітивна психологія є невід'ємною частиною когнітивного підходу. «Когнітивна психологія — це наукове дослідження розуму як процесора інформації. Когнітивні психологи намагаються побудувати когнітивні моделі обробки інформації, яка відбувається в свідомості людей, включаючи сприйняття, увагу, мову, пам'ять, мислення та свідомість» (McLeod, 2015, p.70-72).

Можна зробити висновок, що когнітивна теорія допомагає учасникам комунікативного процесу сприймати інформацію, аналізувати її та робити висновки. Когнітивні процеси, що відбуваються під час спілкування і є необхідним фактором ефективною взаємодії кожного, хто спілкується. З такою здатністю ми зосереджуємося на найважливіших аспектах комунікативного процесу. Наші когнітивні навички є однією з ознак, за якими ми характеризуємося як особистість. Уміння швидко реагувати, аналізувати та діяти є важливим показником лікарів, особливо тих, хто працює в невідкладних ситуаціях, невідкладних операціях та відділеннях інтенсивної терапії.

Вважається, що ідея критичного мислення є старомодною у філософії. Загальновідомий факт свідчить про те, що філософи Західної Європи критично ставилися до своїх теорій і тверджень. У Стародавній Греції Платон доводить логічність ідеї діалогічного мислення, представником якої був Сократ. Аристотель, учень Платона, удосконалив логічний аналіз до рівня, який використовувався в 20 столітті. У XX столітті значний внесок у дослідження критичного мислення зробили філософи Б. Рассел, Дж. Дьюї, Е. Глейсер, М. Блек, М. Шеффлер, Р. Пітерс, Г. Райл. Теорією критичного мислення в медицині займалися такі вчені, як Г. Батчер, Л. Бруннер, Л. Уайт, М. Джонсон, М. Ленні, М. Ланні, С. Лопе та М. Маас.

Критичне мислення розглядається як цілеспрямоване, саморегулююче судження, яке формується за допомогою таких речей, як інтерпретація, аналіз, оцінка, висновок і пояснення різних факторів, як доказових, концептуальних, методологічних, критеріологічних або контекстуальних. Критичне мислення передбачає ідентифікацію, оцінку та побудову аргументів. Існує п'ять когнітивних кроків будь-якого критичного мислителя: збір інформації, отримання чітко визначеної інформації, збір певної інформації, використання абстрактних ідей, використання альтернативних стратегій, тестування результатів і ефективне спілкування з іншими (Zayapragassarazan, 2016, с.10-11).

Отже, теорія критичного мислення широко використовується в медицині, оскільки ця галузь тісно пов'язана з прийняттям рішень та вирішенням конфліктів. Критичне мислення дозволяє правильно будувати професійне спілкування, чітко приймати рішення та відповідально підходити до складних ситуацій. Слід зазначити, що критичне мислення дозволяє лікарям бути постійно мотивованими та об'єктивно аналізувати будь-яку складну ситуацію.

Третій аспект у формуванні особистості - ціннісний. Важливе місце у відносинах займає теорія соціальної ментальності. Саме ця теорія демонструє комплекс культурних, емоційних і загальноприйнятих особливостей, притаманних національності чи етнічній групі. Менталітет відображає спосіб мислення людини, її духовний настрій. Соціальний менталітет — це внутрішня система, яка генерує приклади пізнання, впливу та поведінки, які дозволяють певну соціальну роль (Hermanto, 2015, с. 2). Питання соціального менталітету цікавили таких вчених, як Гілберт, Боулбі, Кернберг, Девід, Пел та ін.

Відзначимо, що саме психіка впливає на відносини людей. Ми формуємо модель спілкування, орієнтуючись на свою соціальну роль, певні риси, які притаманні нам, представникам групи та очікуємо від співрозмовника певної поведінки. Ми можемо заздалегідь зробити висновок про те, що представляє людина, якщо знати, до якої вона етнічної групи. Культура, релігія, етнічна приналежність – це лише основні показники, за якими ми визначаємо походження людини, і, звісно, ми формуємо своє спілкування так, щоб співрозмовнику було комфортно спілкуватися.

Медична деонтологія – це сукупність правил, які адаптуються під час практичної діяльності медичних працівників. Деонтологія ґрунтується на серії обов'язків із Клятви Гіпократата та національного та міжнародного етичного та деонтологічного законодавства. Деонтологія складається з двох цілей: перша мета визначає процес лікування, який лікар надає пацієнту, а друга мета полягає в тому, щоб забезпечити людям, що медичний працівник має умови для кращого обслуговування здоров'я населення. Основним аспектом медичної деонтології вважається компетентність лікаря. Лікар має певний багаж медичних знань, які він отримує після закінчення навчання на медичному факультеті, а потім диплом лікаря, оснащення лікаря технічними інструментами та різними матеріалами, які їм потрібні для роботи (Сірі, 2015, стор. 369).

Як бачимо, культура особистості базується на моральних цінностях і гуманістичних мотивах, які визначаються деонтологією медичного працівника. Важливу роль відіграють правильно сформовані комунікативні навички, які допомагають уникнути непорозумінь і неприємних ситуацій, конфліктів і розбіжностей під час спілкування. Під час будь-якої взаємодії з пацієнтом лікар повинен прагнути до ефективної комунікації. Безумовно, для отримання об'єктивної оцінки фізичного та психічного стану пацієнта лікар повинен застосовувати гуманний підхід, який базується на етичному та толерантному ставленні до пацієнта.

Отже, деонтологічна теорія є важливою основою формування особистості медичного працівника. Ця теорія закладає моральні принципи та норми поведінки лікаря, які впливають на формування його комунікативної культури. Робота медичного працівника постійно пов'язана із самовдосконаленням, адже медицина – це активна галузь. Тому лікар повинен продемонструвати мобільність, гнучкість і багатогранність

знань і навичок, які можуть бути реалізовані в нових сферах і в нових умовах. Для досягнення цього важливою є пізнавальна активність особистості.

Аналіз теорій формування особистісної культури студентів-медиків свідчить про акцент на спеціальності та всьому, що на неї впливає, а саме: знання норм і правил поведінки з хворим; когнітивний аспект (отримання знань через мислення, відчуття, сприйняття, уявлення, розпізнавання та формування понять); критичне мислення як основа саморозвитку; соціальний менталітет, який відображає ту чи іншу модель поведінки, що притаманна особистості як представнику певної соціальної групи.

Вважаємо, що формування культури особистості має визначатися низкою основ, таких як: нормативна, змістовна та процесуальна.

Нормативна база базується на чотирьох рівнях, а саме міжнародному, національному, регіональному та інституційному. Звичайно, ці рівні взаємозалежні і демонструють субординацію, але це не говорить про взаємозамінність. Базовий рівень для всіх інших — міжнародний. Міжнародний рівень — це сукупність міжнародних документів, які є основою для інших рівнів. Слід зазначити, що міжнародний рівень базується на важливих документах, з якими повинен ознайомитися кожен лікар, незалежно від статі, віросповідання, походження та місця проживання. Це такі документи: Клятва Гіппократа, Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я, Загальна декларація прав людини ООН, Європейський кодекс медичної етики та ін.

Національний рівень містить державні документи, спрямовані на правила та обов'язки лікарів усіх медичних установ. Національний рівень найкраще представлений у таких документах: Етика та деонтологія українського лікаря, Кодекс лікаря України та Статут Товариства Червоного Хреста.

Регіональний рівень – це базові стандарти та рекомендації, які діють на кожній території. Інституційний рівень – це правила, поради та рекомендації, які активно впроваджуються медичними працівниками та науковцями у практичну роботу. Важливо відзначити, що протягом усього періоду навчання увага викладачів зосереджена на різних аспектах етики, спілкування, професійних навичок, взаємодії лікаря і пацієнта. Відповідно, враховується, як вони повинні поводитися в різних ситуаціях. Під час навчального процесу студенти формуються як люди та майбутні лікарі.

Ми пропонуємо, щоб змістовні основи формувалися за допомогою однієї дисципліни, яка охоплює всі теорії, основи та аспекти, що впливають на формування майбутнього лікаря. Його можна назвати «Основи розвитку особистості» як один із шляхів формування та підвищення особистісної культури студента-медика. Ми вважаємо, що ця дисципліна має бути практичною. Це означає, що студенти матимуть уявні кейси, майстер-класи, різноманітні консультації з кращими лікарями України та за кордоном, тренінги, які допомагають студентам стати лідерами, вміти вирішувати конфлікти, приймати рішення, критично мислити, мати вміння працювати в команді та медичні організації. Ця дисципліна має бути цілісною, вона включає знання законів, норм і правил, усвідомлення моральних цінностей, знання теорії організації, знання вікової фізіології та психології та комунікативної культури.

Коли ми говоримо про процедурну основу, то на заняттях з курсу пропонуємо використовувати методи, які є евристичними. Наприклад: активне навчання, навички та рефлексія, практичні посібники, аналіз ситуації, наставник за хвилину. Важливою умовою ефективною та дієвою організації процесу формування особистісної культури студента-медика є сприяння розвитку його професійного інтересу через зміст, форми і методи самостійної роботи. Ми вважаємо, що використання сучасних навчальних платформ (Coursera, Scient, Mix, Adobe Captivate Prime та інші) підвищує лідерські якості людини. Безумовно, використання комп'ютерної техніки з використанням презентацій, проєктів, схем та кросвордів для організації самостійної роботи учнів лише посилить результат. Такі стратегії, як академічне партнерство та навчання впродовж життя; принципи індивідуалізації та системності є основою сучасного процесу навчання.

Висновки та перспективи

Отже, можна зробити висновок, що дана модель є відображенням не лише важливих принципів, форм, методів і засобів роботи, а насамперед цього нового підходу до формування культури медичного персоналу. Ми вважаємо, що медична особистісна культура – це набір правил і цінностей, професійних умінь і знань, які ґрунтуються на таких теоріях, як холізм, терапевтичне спілкування, критичне мислення, організаційна культура, когнітивна теорія, соціальна ментальність і деонтологічна теорія. Аналіз моделі особистісної культури краще проводити за допомогою нормативних, змістовних і процесуальних основ.

REFERENCES

- 1.Cipi, B. (2015). Deontology and its role in practice medicine in Albania. *Medicine*, 6/2, 367-374.
- 2.Clarke, J. (2013). Spiritual care in everyday nursing practice: A new Approach. *Nursing Practice*, 5, 224-230 p.
- 3.Gaines, B.R. (2015) Personal Construct Psychology and the Cognitive Revolution. *Cognitive Aspects*, 3, 30-38 p.
- 4.Haggarty-Weir, C. (2018). Organizational Theory: Then and Now. *Mostly Science*, 3, 58-64.
- 5.Khairullina, Y.O. (2011). *Svitohliadna kultura osobystosti: strukturno-funktsionalnyi analiz*. [World-famous personality culture: structural and functional analysis]. Kiev: Publishing House of NP Dragomanov.
- 6.Hermanto, N. & Zuroff, D.C. (2015). The social mentality theory of self-compassion and self-reassurance: the interactive effect of care-seeking and caregiving. *The Journal of Social Psychology*, 13, 57-67.
- 7.Kabinet Ministriv Ukrainy. (2018). *Pro zatverdzhennia Poriadku zdiisnennia yedynoho derzhavnoho kvalifikatsinoho ispytu dlia zdobuvachiv stupenia vyshchoi osvity mahistr za spetsialnostiamy haluzi znan "22 Okhorona zdorovia"* [On Approval of the Procedure for the Implementation of the Unique State Qualification Exam for Graduates of the Higher Education Master's Degree in the Fields of Knowledge "22 Health Care"]: Chastyna 2: (334: 2018). Kyiv: Kabinet Ministriv Ukrainy.
- 8.McLeod, S.A. (2015). *Cognitive Psychology*. London: Piaget.
- 9.McMillan, E., Stanga, N. & Sharon, L. (2018). Holism: A concept analysis. *International journal of nursing and clinical practices*. 10, 282-287. doi:10.15344/2394-4978/2018/282.
- 10.Moskalenko, V.V. (2015). *Kultura i osobystist. Aktualni problemy psykhologii: Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykhologii imeni H.S.Kostiuka NAPN Ukrainy* [Culture and personality. Actual problems of psychology: Collection of scientific works of the Institute of Psychology named after G.S.Kostyuk, National Academy of Sciences of Ukraine]. Kyiv: Phoenix.
- 11.Nikolaeva, N.M. & Kovalenko, K.G. (2013) *Poniattia osobystisnoi kultury menedzhera* [The concept of a personal culture manager]. Poltava: Bulletin of the VDNZU Ukrainian Medical Stomatology Academy.
- 12.Rudenko, L.A. (2016). *Teoretychni ta metodychni zasady formuvannia komunikatyvnoi kultury maibutnikh fakhivtsiv sfery obsluhovuvannia u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh* [Theoretical and methodical principles of formation of a communicative culture of future specialists of the sphere of service in vocational schools]. Extended abstract of candidate's thesis, Vinnytsia, Ukraine.
- 13.Sherko, E., Sotiri, E., Lika, E. (2013). Therapeutic communication. *Therapeutic Communication in Health Care*, 7, 457-466.

14. Voropaeva, V.G. (2012) Formuvannia paradyhmy kultury osobystosti v umovakh mehasotsiumu [Formation of a paradigm of a person's culture in a mega-society]. *Humanitarian Bulletin ZDIA*, 43, 138-143.

15. Zayapragassarazan, Z., Menon, V., Kar S. & Batmanamane G. (2016). Understanding critical thinking to create better doctors. *Journal of advances in medical education and research*, 3, 9-13.

Received: 01 May, 2023